

PLOHN JÓZSEF 1902-BEN ÖRÖKÍTETTE MEG A VOLT NEMZETŐRÖKET

Halhatatlan honvédek

Plohn József helyi fényképész mester tette halhatatlanná azoknak a vásárhelyi honvéd nemzetőröknek az arcvonásait, akik 1902-ben még éltek, s elballagtak a fotográfus Andrassy úti, udvari műtermébe.

Országos akciót kezdeményezett a Kolozsvári Országos Történelmi Erekllye Múzeum 1902-ben, Kossuth Lajos születésének 100. évfordulója előtt tisztelegve. Mátyás király lovas szobrának leleplezési ünnepségéhez kapcsolódva ugyanis olyan kiállítást kívántak rendezni, melyen bemutatják az akkor még élő, az 1848–49-es szabadságharc idején a magyar honvédségben szolgálatot teljesítő katonák fényképeit. A felhívás nem maradt visszhangtalan. Az akkor lélekszáma miatt is az Osztrák-Magyar Monarchia nagyvárosai közé tartozó Hódmezővásárhelyen élők az akcióról a Vásárhelyi Híradó című lap augusztus 10-i számában megjelent tudósításból értesültek. A lap ismerteti a felhívást, majd azonnal mozgósít is: „E célból lapunk kérését intéz a fényképészekhez, hogy az igazolt öreg honvédekről és a nagy idők még élő más jeles fiairól díjtalanul készítsenek kabinet mellképeket.”

Viseltes egyenruhák

Kedvező visszhangra talált a felhívás a városban – közli *Dömötör János*, Plohn József Nagyvennyolcas honvédportyér című, 1992-ben megjelent könyvének utószavaként írt tanulmányában. Vásárhelyen ugyanis, mely az országban elsőként választotta meg 1880-ban, azaz még életében Kossuth Lajost díszpolgárává, majd nevezte el róla központi terét, elevenen éltek a 48-as hagyományok és a Kossuth-kultusz. A helyi országgyűlési képviselők is a 48-as függetlenségi programjukkal kerültek a parlamentbe. De nemcsak a nagypolitikában, hanem a közvéleményben is élénken éltek a szabadságharcos hagyományok. Plohn József fényképész mester, aki a mai szemmel is jelentős művészi, helytörténeti és néprajzi értékű életművet hagyott maga után, maga vállalta, hogy a felhívás szellemében elkészíti a felvételeket. Szándékáról a már idézett Vásárhelyi Híradó szeptember 14-én így számolt be: „A (kolozsvári – a szerk.) múzeum lapunk útján az itteni kerületben élő honvédeket arra kéri, hogy haladéktalanul jelentkezzenek a fényképészeti műteremben a maguk levétele végett. Aki nek egyenruhája van, az abban, akinek nincs, az sötét polgári ruhájában jelentkezzen.” Két hét múlva már azt írták, hogy nagyban készülnek az egykori 48-as honvédek portréi, s „akik még nem fényképeztették meg magukat, azok legkésőbb október 5-ig jelentkezzenek a Plohn műteremben.”

Hogy valójában hányan jelentek meg a mesternél, ma már nem tudjuk, ahogy arra sincs adat, hogy az üvegle-

mez-negatívra készült fotók papírváltozata szerepelt-e a kolozsvári kiállításon. Az azonban biztos, hogy az 1944-ben deportálásban elhunyt Plohn József 1650 megmaradt üveglemez-negatívját felesége adta el 1952-ben 1500 forintért a vásárhelyi Tornyai János Múzeumnak. Az üveglemezek közül 154-en egykori honvédek szerepelnek. A fényképész mester ugyan ráírta annak idején, kit is ábrázol, ám a háborús körülmények és az 1902 óta eltelt idő miatt a lemezek egy részén olvashatatlanná vált az írás.

Az egykori honvédek többsége szemmel láthatóan viselt ruhában, szakadozott egyenruhában ült Plohn mester gépe elé.

Honvédsorsok

Vásárhelyen már 1867-ben megalakult, és 1916-ig működött a Honvéd Egylet. *Borus Gábor* helytörténész kutatásai kiderült, 1848 októberé és 1849 nyara között 814 vásárhelyi állt be honvéd nemzetőrnek, s lett tagja a 30-as honvéd zászlóaljnak. A világosi fegyverletételt követően a vásárhelyi honvédek egy részét is átsorozták a császári hadseregbe, vagy elbujdostak, vagy betyárnak álltak. A kutató szerint a Vásárhelyen toborzott honvédek negyven százaléka nem is helybeli volt.

Az egykori 48-as honvédek sorsán 1870 után próbáltak meg változtatni, amikor is az akkor már idős emberek számára nyugdíjat állapítottak, s családjuk temetési segélyt kaptak. Az utolsó életben maradt egykori honvéd Kovács József vásárhelyi téglagyáros volt, akinek 1916-ban, 98 éves korában bekövetkezett halála után a Honvéd Egylet tagság híján meg is szűnt. A Plohn-fotók készültékor 70-80 éves egykori szabadságharcos katonák hagyatéki leltáraiból kiderül, hogy a legszegényebbek közé tartoztak.

Ismerős nevek

A megmaradt 154 fotó közül 77-en olvasható a megörökített neve. Ezek a nevek bizony ma is ismerősen csengenek a vásárhelyiek fülében. Csak néhány 48-as, a ma is ismertebb családok tagjai közül: Ágoston János, Banga Mihály, Csáki Ferenc, Csonka Mihály, Dezső János, Elek Imre, Gilice Ferenc, Gyarak Mihály, Hemző Borus, Huszár Pál, Kardos József, Kolompár János, Kristó János, Lugosi József, Misits Dániel (tűzmester), Szametz András, Száraz Nagy József, Tunyogi Pál, Zvara János és Zsadányi József.

Az üveglemez-negatívokon megörökített többi honvéd neve örökre ismeretlen marad, ahogy azoké is, akik felvétele vagy el sem készült, vagy 1902-ben már régen nem is éltek.

KOROM ANDRÁS

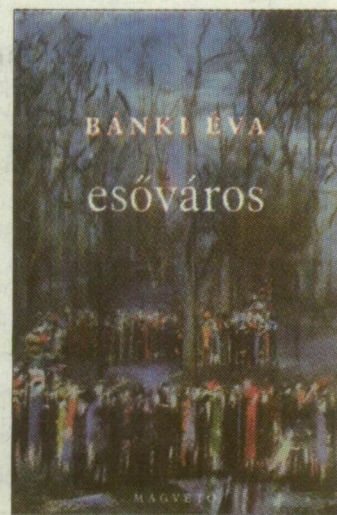
Három a megmaradt 154 Plohn-fotóból REPRODUKCIÓ: TÉSİK ATTILA

Családtregény a Felvidékről

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az elsőkötetes Bánki Éva nagyregénye, az Esőváros majd egy évszázad történésein ível keresztül. Az elbeszélés háttérben a huszadik századi magyar történelem rajzolódik ki – 1918-tól a rendszerváltásig –, miközben két gazdag parasztfamília többgenerációs története szövődik a világesemények közé. Tormák, az egyik család, a műszaki újdonságok iránt lelkesedik, minek következtében időnként „robbanások” színesítik krónikájukat. A Bujdosók, a másik familia a misztikumhoz, a holtakhoz, a szellemekhez vonzódik, akik lassan át is veszik náluk az élők helyét, szerepét.

A családok ifjabbjai és öregebbjei többnyire egymással esnek szerelembe, és a tiltások, a balvégzetű események, a románc generációról generációra megismétlődik. Annak ellenére, hogy közben Európa országhatárai átrajzolódnak, a magyarok és szlovákok lakta Felvidéken a családok közé határt húz Trianon. Az elbeszélő, egy balsikerű újságíró szerelmi kalandjai magyar dekameronként mutatják be a határon innen és túl Magyarországot osztályait, érzelmi viszonyait. A kitérők ellenére a

két rokoncsalád sorsa újra és újra egymásba gabalyodik, mígnem a kétfajta fátum – a masinák és a szellemek iránti vonzódás – aztán egyetlen „találmányban”, az internetben egyesül.

Az olvasó figyelme egy percig sem lankad, mert nem hagyja elkalandozni az izgalmas cselekmény, az egyedi nyelvi humor, a mágia és a realizmus. „Márquez, Darvasi és Závada ízei. Felvidéki családtregény az új évezred elejéről” – írja a litera.hu internetes oldalon *Szilasi László* szegedi irodalomtörténész.

(*Bánki Éva: Esőváros, Magvető Kiadó, Bp., 2004, 304 oldal, 2390 forint.*)

fókusz

KönyvárúháZ
TÖRZSVÁSÁRLÓI KÁRTYÁRA
7% KEDVEZMÉNY!

H-6720 Szeged,
Tisza L. krt. 34.
www.fokuszonline.hu

Telefon: (+36 62) 420-624
Fax: (+36 62) 424-789
e-mail: fokusz.szeged@lira.hu

● SZEMKÖZT

Folytatódik Szegeden a csatornaépítés

Minden héten szerdán este látható a szegedi Városi Televízió és a Délmagyarország közös tévéműsora, a Szemkőzt, amelyben a meghívott stúdióvendéget egy tévériporter és egy újságíró kérdezi aktuális témákról. Az e heti adásban Novák Gyulát, a Szegedi Víziközmű Működtető és Fejlesztő Rt. vezérigazgatóját faggatta Márók Tamás és Molnár B. Imre a jövő héten folytatódó csatornaépítésről.

A 2006 végéig tartó, közel 9 milliárd forintos szegedi csatornaberuházás a jövő héten folytatódik, bár az érintett lakók egyelőre keveset tudnak arról, mikor hol kezdik meg a munkát. *Novák Gyula* elismerte, hogy a tájékoztatásban lemaradtak, majd hozzátette: a jövő héten 24 brigád kezd hozzá a kivitelezéshez Újszegeden, Petőfitelepen, Tápén, Szőregen, Alsóvároson, Dorozsmán és Kecskételepen. A munkálatok annak ellenére megkezdődnek, hogy a lakók egy része nem akar csatlakozni a kiépülő csatornahálózatra. – Erre nincs lehetőségük – mondja a vezérigazgató. – A beruházást társulati formában szervezzük, és a finanszírozás is társadalmi hiteltől történik. A törvény szerint pedig ahol az érintett lakosság több mint kétharmada vállalja az anyagi hozzájárulást, ott ez a többiekre nézve is kötelező. Ezt akár behajtással is ki lehet kényszeríteni.

Már elkészült az ütemezési terv arról, hogy egy-egy utcát

mennyi ideig túrnak fel a csatornaépítés miatt: ez két naptól kilencven napig is eltarthat. *Novák Gyula* közlése szerint saját portájuk előtt a lakókat kettő, legfeljebb négy napig fogják akadályozni.

A beruházásnak része a közutak teljes helyreállítása. Ahol eddig nem volt szilárd útburkolat, ott is új út épül. A csatornázási munka befejezése után hat hónapon belül minden felbontott utat aszfaltszönyeggel borítanak.

A szennyvíztisztító telep építése is a beruházás része, az erre vonatkozó felhívás a múlt hónapban jelent meg a sajtóban. *Novák Gyula* elmondta, nagy az érdeklődés a hazai és külföldi cégek részéről egyaránt. Az Európai Unióban ugyanis ilyen nagy kapacitású, napi 60 ezer köbméter vizet megtisztító telep már nem igen épül (azok korábban elkészültek). Június 4-éig várják a jelentkezőket, s a tervek szerint még abban a hónapban megkötik a szerződést a nyertes céggel.

H. SZ.